

AKMONIA ANTİK KENTİNDEN HEYKELTIRAŞLIK ESERLERİ

S.Sezin SEZER*

Özet

Bu çalışmada, Phrygia Bölgesi'nde yer alan antik Akmonia kentinde (Uşak ili, Banaz ilçesi, Ahat köyü) bulunan ve bugün Afyon Müzesi'nde sergilenen üç adet heykeltıraşlık eserinin ikonografik ve stilistik analizi yapılmıştır. Bu eserler; giyimli kadın torsosu, giyimli kadın heykeli ve zırlı imparator torsosundan oluşmaktadır. Bu üç eser de Roma dönemine aittir. Kentte bulunmuş olan bu eserler kentin heykeltıraşlığı hakkında ufak da olsa bir fikir vermektedir. Dolayısıyla bu heykeltıraşlık eserlerini tanıtmak bilim dünyasına önemli bir katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Akmonia, Afyon Müzesi, Roma Dönemi, Giyimli Kadın Heykeli, Zırlı İmparator Heykeli

THE SCULPTURE WORKS IN THE ACMONIA ANCIENT CITY

Abstract

In this study, an iconographic and stylistic analyses of the three pieces of sculpture works, which are today exhibited in the Afyon Museum, found in the Acmonia Ancient City (Uşak province, Banaz county, Ahat of the village), in the region of Phrygia were carried out. These works consist of the torso of a dressed woman, a dressed woman statue, and the torso of an armored emperor. These three sculpture works belong to the Roman period as well. These works found in this city give some important clues about the sculpture of the city. In this respect, introduction of these sculpture works may contribute notably to the scientific world.

Key Words: Acmonia, Afyon Museum, Roman Period, Dressed Statue of Woman, Armored Statue of the Emperor.

Bu çalışmada; günümüzde Uşak ili, Banaz ilçesi sınırları içerisindeki Ahat Köyü'nde yer alan ve antik dönemde Phrygia bölgesi sınırları içerisinde olan Akmonia¹ antik kentinde bulunmuş üç adet heykeltıraşlık eseri incelenecektir. Söz konusu eserlerin üçü de Afyon Müzesi'nde² sergilenmektedir. Bu eserler; giyimli kadın torsosu, giyimli kadın heykeli ve zırlı imparator torsosundan oluşmaktadır. Eserler, antik kentte yapılan düzenli bir kazı sonucunda değil tamamen tesadüfi biçimlerde bulunmuşlardır.

¹Kent hakkında genel kaynakça için bkz. Magie, 1950: 132, 379, 472, 544, 582, 999, 1245; Vermeule, 1968: 222, 239, 321, 362-363, 469-470; Schorndorfer, 1997: 83, 87, 124; Sevin, 2001: 207.

²Söz konusu eserler için çalışma izni veren ve Müze'de çalışma yaptığım süre içerisinde hiçbir yardımı esirgemeyen Afyon Müzesi Müdürü sayın Mevlüt Üyümez ve Müze Uzmanı sayın Ahmet İlaslı'ya çok teşekkür ederim.

1-Giyimli Kadın Torsosu

Res. 1 a-c

Müz.Env.Nr. 1383

Buluntu Yeri ve Tarihi: Akmonia, 1935

Malzeme: İnce kristalli beyaz mermer

Ölçüler: y. 0,132 m, g. 0,70 m, d. 0,38 m

Korunma Durumu-Teknik ve İşçilik: Baş, sağ kolun dirsekten aşağısı, sol elin bilekten sonrası, her iki ayağın dizlerden aşağısı eksiktir. Giysi yüzeyindeki ve sol koldan aşağıya inen kıvrımlarda kırıklar vardır. Boynun korunmuş olan bölümünden baş ve gövdenin tek bloktan yontulduğu anlaşılmaktadır. Sol omuz ucundaki küçük bir parça kırığı sonradan yapıştırılmıştır. Sağ kolun dirsek ucundaki kenet deliği, kolun dirsekten aşağısının ayrı olarak işlenip buraya eklendiğini göstermektedir.

Bibliyografya: Filges, 1997: 269, Nr. 130

Eserde ayakta duran giyimli bir kadın tasvir edilmiştir. Figür, *khiton* ve üzerine sıkıca sarılmış *himation* giymiştir. *Khiton*, omuzdan aşağıya doğru düğmeli ve yarım kolludur. Vücut ağırlığını sabit olan sol bacak taşımaktadır serbest olan sağ bacak ise dizden hafifçe bükülerek öne doğru uzatılmıştır. *Himation*; sağ omuzu, kolu ve göğsü açıkta bırakarak vücuda sarılmış, önden ve arkadan sol omuza doğru diagonal ve gergin kenar kıvrımları ile vücudu kesmiştir. Sol omuz üzerinden arkaya atılan *himationun* bir kısmı dikey kıvrımlarla buradan aşağıya inmiştir. *Himationun* diğer kısmı ise sol dirsek ile gövde arasına sıkıştırıldıktan sonra şelale biçimindeki kıvrımlarla aşağı doğru sarkmıştır. Karın üzerinde seyrek ve gergin diagonal kıvrımlar vardır. Sağ bacağın dizden bükülmesiyle bu noktada gerilen kıvrımlar sol kalçaya doğru diagonal bir biçimde yükselirler. Sağ dirsek altından gelerek sol omuza yükselen *himationun* kıvrımları iyice sıklaşarak kalın bir rulo biçimini almışlardır. İki bacak arasında matkap ile oluşturulmuş derin kanallı kıvrımlar bulunmaktadır. Boyun kısmında *khiton* üzerinde iç içe geçen V biçimli kıvrımlar meydana gelmiştir. Vücuda bitişik olarak aşağıya doğru inen sol kol, dirsekten bükülerek öne uzatılmıştır. Sağ kolun korunmuş olan kısmından aşağıya doğru uzandığı anlaşılmaktadır. Kulakların arkasından her iki omuz üzerine saç bukleleri uzatılmıştır. Ayrıca sağ üst bacağının yan tarafında korunmuş olan destek kalıntısı sağ kolunun bir destek ile vücuda bağlı olduğunu göstermektedir.

Eserin, duruşu ve giysi biçimi ile aynı tipte, tanrıça Tykhe³ ve Kore⁴ tasvirleri mevcuttur. Orijinal eserin hangi tanrıça için yaratıldığı bilinmemektedir. Eserin herhangi bir atribüsü korunmadığı için kimliği hakkında kesin bir şey söylemek oldukça zordur.

Anadolu kökenli olan ve Brüksel Müzesi'nde

³ Villard, 1997: 1-93; eser ile benzer diğer örnekler için bkz. İnan, 2000: 43-54; Filges, 1997: 268, Nr. 121; Comstock-Vermeule, 1976: 123, Nr. 190; Filges, 1997: 268, Nr. 124.

⁴ bkz. Kabus-Preisshofen, 1975, Taf. 16 a-b; Kruse, 1975: 378, Nr. D 97, Taf. 70; Hanfmann-Ramage, 1978: Nr. 59, Figs. 172-173; Bieber, 1977: Figs. 795-806; Atalay, 1989: Abb. 21-25; Günter, 1997: Nr. 12, 16; Filges, 1997: Nr. 1-51; Smith, 2006: 225, Nr. 107, Pl. 83.

(env.nr.3674) yer alan Tykhe heykeli⁵ ile eserimizi karşılaştırdığımızda aralarında büyük bir benzerlik olduğu görülmektedir. Figürlerin duruş biçimleri, kulakların arkasından omuzlara uzanan buklelerin düzeni ve üslubu, *khiton* ve *himationun* kıvrım sistemi ve üslubu benzerdir. Bunun yanı sıra iki eserin "S" şeklindeki ana eksenleri, sol omuzun geri planda kalması ve sağın hafif öne çıkmasıyla vücutta oluşan burkulma hareketi de ortak olan diğer noktalarıdır. Brüksel heykelinin sağına dönük başına uygun vücut hareketi göz önüne alındığında eserimizin de başının sağına dönük olduğu büyük olasılıktır.

Eser, sahip olduğu stil ve işçilik itibariyle erken Antoninler dönemine ait olmalıdır.

2-Giyimli Kadın Heykeli

Res. 2 a-d

Müz.Env.Nr. 3267

Buluntu Yeri ve Tarihi: Akmonia

Ölçüler: heykelin y. 2,130 m, g. 0,64 m, başın yüksekliği 0,25 m

Malzeme : ince kristalli beyaz mermer

Korunma Durumu - Teknik ve İşçilik: Eser genel itibariyle iyi korunmuştur. Dudaklarda, kaşlarda ve gözkapaklarında deformasyonlar vardır. Sol elin başparmağı ve işaret parmağı ile sol kulak memesi eksiktir. Burunda, başörtüsünün kenarlarında, sağ işaret parmağının başlangıç kısmında, her iki ayağın parmaklarında ve sandaletin tabanında, kaidenin sağ alt kenarında, karın üzerindeki ve iki bacak arasındaki kıvrımlarda kırıklar bulunmaktadır. Eserin üzeri tamamen cilalanmıştır. Gözbebeklerinin, gözpinarlarının ve giysi kıvrımlarının işlenmesinde matkap kullanılmıştır.

Bibliyografya: İnan-Rosenbaum, 1966: 184-185, Nr. 249, Pl. CXXXIV, 3-4; CXXXVI, 3

Yarım daire biçimindeki bir kaide üzerinde ayakta duran giyimli bir kadın tasvir edilmiştir. Figür, *khiton* üzerine *himation* giymiştir. *Himationun* bir bölümü arkadan başın üzerine çekilerek baş örtülmüştür. Her iki kol da *himationun* altında kalmıştır. Sağ kol dirsekten bükülerek sol omuza doğru yönelmiş ve bu noktada *himationun* dışına çıkardığı sağ eli ile başı örten *himationun* sol kenarını tutmuştur. Sol kol ise vücudun

⁵ Villard, 1997: Nr. 73; Filges, 1997: 269, Nr. 132.

sol yanından aşağıya sarkıtılmış sonra da dirsekten hafifçe bükülerek öne doğru uzattığı ve *himationun* dışına çıkardığı sol eliyle bu noktada *himationun* bir bölümünü tutarak yukarıya kaldırmıştır. Vücudun üst bölümü sağına dönüktür. Boynun hemen altından *khitonun* az bir kısmı görünmektedir. Kıvrımlar vücudun üst bölümünde vücudun hareketine bağlı olarak diagonal bir biçimde vücudu sarmıştır. Sağ kolun hareketiyle boyun ile sağ dirsek arasında gergin ve diagonal kıvrımlar oluşmuştur. Yine sağ kalçadan sol bilek üzerine doğru gergin, yatay ve birbirine paralel bir kıvrım meydana gelmiştir. Sol kol boyunca sık ve birbirine paralel dikey kıvrımlar bulunmaktadır. Sol yan tarafta, sol elin altından sarkan zik zak biçimli kıvrımlar ayak uçlarına kadar sarkıtılmıştır. Vücut ağırlığını sabit olan sağ bacak taşımaktadır serbest olan sol bacak ise dizden hafifçe bükülerek biraz öne uzatılmış sonra geriye ve yana çekilmiştir. Öne uzatılan sağ bacağın üzerinde kumaş gerilmiş ve altındaki bacağın varlığını ortaya çıkarmıştır. Dizlerin aşağısından itibaren açığa çıkan *khitonun* derin kanallı kıvrımları dikey bir biçimde kaidenin üzerine dek inmiştir ve iki ayak arasında yer alan üç büyük kıvrım kaide üzerine yayılmıştır. *Khiton* yalnızca açık sandalet giymiş olan ayakların uçlarını açıkta bırakmıştır. Açık sandaletler başparmak girintili tabanlara sahiptir ve parmak arasında bir bant bulunmaktadır.

Genç bir kadına ait olan heykelin başı, hafifçe sağına dönüktür. Baş örtülüdür ve başörtüsü geriden başlayarak başın neredeyse yarısını açıkta bırakmıştır. Saçlar ortadan ikiye ayrılmış ve dalgalı olarak yanlardan geriye doğru taranmıştır. Alnın ortasına doğru derin bir yiv şeklinde bölünmüş olan saçlar neredeyse bir sivri kemer biçiminde yüzü çerçevelemiştir. Yanlardan alnın ortasına doğru gittikçe saç tutamları birbiri içine geçercesine düzenli ve birbirine paralel şekilde sıralanmıştır. Yuvarlak yüze, badem şeklindeki gözlere, kalın ve keskin bir biçimde şekillendirilmiş üst gözkapaklarına sahiptir. Boynu ince ve uzundur. Kulakları neredeyse kepçe kulak biçiminde gösterilmiş ve kulakların saçlar tarafından tamamen açıkta bırakılmasıyla kulaklar başörtüsünün altından görülebilecek duruma gelmiştir. Ağız küçüktür, dudaklar hafif aralıktır. Gözpınarları ve gözbebekleri matkap ile işlenmiştir. Eser bu saç biçimiyle, Geç Antoninler dönemi

saç stilini yansıtmaktadır ve eserin saç stiline en yakın örnek İmparator Commodus'un eşi Crispina'nın portresinde⁶ görülmektedir. Bunun yanı sıra Aphrodisias'ta bulunmuş olan iki özel portre⁷ de eserimiz ile aynı saç stiline sahiptir.

İnan-Rosenbaum⁸; Akmonia eserinin olası orjinalinden bahsederlerken eser ile Ceres tipindeki⁹ giyimli kadın heykellerindeki sol bacak üzerinde sol el ile *himationun* bir bölümünün tutularak yukarı çekilmesi hareketiyle olan benzerlikten söz etmişler ancak bu heykellerdeki sağ kolun sol omuza doğru yönelerek sağ eli ile başörtüsünün sol kenarını tutması hareketinin ve vücudun sağ tarafından sol bileğe doğru uzanan diagonal kıvrımın olmamasından dolayı da bu tipin, Akmonia eseri ile aynı orjinaline dayanamayacağını söylemişlerdir. Ancak Akmonia eserinin, Ceres tipi ile olan duruş benzerliğinin yanı sıra vücudunun kontrapost hareketi de göz önüne alındığında orjinalinin M.Ö. 3.yüzyılın ikinci yarısına ait olması gerektiğini belirtmişlerdir¹⁰.

Akmonia eseri ile aynı orjinaline dayanan Anadolu'da iki adet replik bulunmuştur. Bunlar; Pisidia Antiocheias'ında bulunmuş olan ve İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde (env. nr.2645) yer alan Kornelia Antonia'nın heykeli¹¹ (Antoninler dönemi ortaları) ve Side'de de bulunmuş olup Side Müzesi'nde (env.nr.112) yer alan giyimli kadın heykeli¹² (M.S. 3.yüzyılın son çeyreği) dir.

Pisidia Antiocheias'ında bulunmuş olan ve yazıtından dolayı bu isimle anılan

⁶ Wegner, 1956: 275, Taf. 57.

⁷ bkz. Smith, 2006: Nr. 95, Nr. 215.

⁸ İnan-Rosenbaum, 1966: 184.

⁹ Orjinali Hellenistik döneme dayanan bu tip; Roma döneminde kadın portre heykelleri için kullanılan en popüler üç tipten birisidir ve imparatorluk ailesine mensup kadın portrelerinde ve özel portrelerde yaygın bir şekilde kullanılmıştır. bkz. Wegner, 1956: 127-128, Taf. 41 a; İnan-Rosenbaum, 1966: 173, Nr. 230, Pl. CXXIV,1; Kruse, 1975: 3-39; İnan, 1975: Nr. 67-69, Lev. LXV, 1-2; LXVI, 1-3; Bieber, 1977: 163-165; Smith, 2006: 207-209, Nr. 89, Pls. 69-70.

¹⁰ İnan-Rosenbaum, 1966: 184.

¹¹ İnan-Rosenbaum, 1966: 208-209, Nr. 287, Pls. CLXII, 1; CLXIII.

¹² İnan-Rosenbaum, 1966:197-198, Nr. 272, Pl. CXLIX.

Kornelia Antonia'nın heykeli; duruş biçimi, kollarının hareketi, başörtüsü biçimi, başın pozisyonu, saçların düzeni ve üslubu, yüzün şekillendirilmesi, *khitonun* ve *himationun* kıvrım sistemi ve üslubu ile Akmonia eseriyle benzerdir. Bu benzerlik iki eserin aynı orjinaline dayandığı konusunda şüphe bırakmamaktadır. Bunun yanı sıra bu iki eser, göstermiş oldukları stil ve işçilik özellikleri itibariyle de aynı atölyede üretilmiş olmalıdırlar¹³. Her iki eserin; saçlarının ve gözbebeklerinin işlenişinde matkabın kullanılmasının yanı sıra giysi yüzeyinde matkap ile oluşturulan derin kanallı kıvrımların bulunması da bu görüşü desteklemektedir.

Kornelia Antonia'nın başı ile Akmonia eserinin başını karşılaştırdığımızda; Kornelia Antonia'nın saçları alnın ortasında ayrıldıktan sonra iki tutam olarak alnın üzerine düşürülmüştür. Akmonia eserinde ise saçlar alnın ortasında sivri bir kemer biçiminde ayrılmış ve alnın üzerine düşürülmeden tamamen geriye taranmıştır. Akmonia eserinin gözleri biraz daha iri ve yüzü daha ince iken Kornelia Antonia'nın yüzü biraz daha etlidir.

Crispina'nın¹⁴ portresi ile Akmonia eserinin başını karşılaştırdığımızda; Akmonia eserinde tıpkı Crispina'da olduğu gibi saçlar, alnın ortasında sivri bir kemer biçiminde ayrılmış ve alnın üzerine düşürülmeden tamamen geriye taranmıştır. Yüz hatlarında ise bariz bir benzerlik bulunmamaktadır.

Eser, portre fizyonomisine sahip olmasına rağmen Antoninler sülalesinin bilinen herhangi bir üyesini değil de büyük ihtimalle yerel aristokrat bir aileden gelen genç bir kadını betimlemiş olmalıdır. Crispina'ya benzer saç stili sebebiyle eseri M.S. 2. yüzyılın sonlarına tarihlendirebiliriz.

3-Zırhlı İmparator Torsosu

Res. 3 a-c

Müz.Env.Nr. 1384

Buluntu Yeri ve Tarihi: Akmonia, 1954

Ölçüler: y. 0,174 m, g. 0,104 m, d. 0,50 m

Malzeme : ince kristalli beyaz mermer

Korunma Durumu - Teknik ve İşçilik: Baş, ayakların dizden aşağısı, sol kolun dirsekten aşağısı ve asanın yarısı eksiktir. Sağ kolun

¹³ Karamut, 1991: 608-609.

¹⁴ Wegner, 1939: Taf. 57.

başlangıç kısmı korunmuştur. Boynun korunmuş olan bölümünden baş ve gövdenin tek bloktan yontulduğu anlaşılmaktadır. Heykel desteğinin yarısı eksiktir. Zırhın arkası kabaca işlenmiştir.

Bibliyografya: Yayımlanmamıştır.

Ayakta duran zırhlı bir imparator tasvir edilmiştir. İmparator, *tunica* üzerine kabartma bezemeli bir zırh (*lorika*) giymiştir. Beline *cingulum* dolanmıştır, sol omzuna *paludamentum* atılmıştır. Sol omuza atılmış olan *paludamentumun* bir bölümünün uçları torba gibi öne doğru sarkıtılmıştır. Sol omuz bandı *epomides*, *paludamentum'un* altında kalmıştır. Tunikanın kolları ve etekleri bantların biraz dışına çıkmıştır. Zırhın göğsünün ortasında dağınık saçlı, kanatlı, yılan kolyeli ve aegis'li Medusa başı yer almaktadır. Medusa başının hemen altında antithetik duran iki grifon kabartması bulunmaktadır. Kanatları yana ve yukarı kalkık olan ve arka bacakları ile yere basan grifonlar düğümün ortasına doğru ön ayaklarını kaldırarak şahlanmış durumdadırlar. Bele dolanan kuşak ortada Herakles düğümüyle bağlandıktan sonra uçları kemerin altından geçirilerek altta ve üstte dalgalı kıvrımlar oluşturmuştur. Zırhın alt kenarının ortasına; kanatları açık, vücudu cepheden, başı ise profilden bir kartal kabartması yerleştirilmiştir. Zırhın alt kenarında dilimler şeklinde bir sıra *pteryges* vardır. *Pteryges'in* her dilimi üzerine bir hayvan başı yerleştirilmiştir. Bunlar; (izleyicinin solundan sağına göre) profilden koç başı, profilden aslan başı, profilden aslan başı (?), cepheden aslan başı (ortada yer alır), profilden aslan başı, profilden koyun başı (?)'dır. *Pteryges'in* ortasının altına denk gelen deri bantın üzerinde bir Herme kabartması yer almaktadır.

Figürün vücut ağırlığını sağ bacak taşımaktadır serbest olan sol bacak ise dizden hafifçe bükülerek öne uzatılmış olmalıdır. Sol kolun korunmuş olan kısmından, vücuda bitişik olarak önce aşağıya sonra da dirsekten bükülerek öne doğru uzatılmış olduğu anlaşılmaktadır. Sol omuzdan arkaya atılan *paludamentum* sol dirsek hizasında öne alınıp sol kolun üzerinden atılarak buradan aşağıya sarkıtılmıştır. Boynun korunmuş olan kısmından başını sert bir şekilde soluna

çevirdiği anlaşılmaktadır. Sol kolunun hareketi ve benzer örnekler göz önüne alındığında sol elinde bir kılıç tutmuş olmalıdır. Sağ kol başlangıcının hareketinden ve buradaki asa parçası ile birlikte sağ bacağı yanındaki desteğin önünde kabartma olarak yapılmış asanın yarım kalan kısmından anlaşıldığı üzere yukarı kaldırarak yana doğru açmış olduğu sağ elinde yere ucunu dayadığı bir asayı taşımaktadır¹⁵.

Akmonia eseri, giydiği *paludamentumu* ve kabartma bezemeli zırhı ile bir imparatoru betimlemiş olmalıdır. Ancak eserin başının ele geçmemiş olması imparatorun kimliğini tespit etmeyi zorlaştırmaktadır. Bu nedenle zırhın genel şekline ve üzerindeki kabartmalara benzer diğer zırhlı imparator heykelleriyle yapacağımız karşılaştırma eserin kimliğini açıklığa kavuşturacaktır.

Perge'den, Antalya Müzesi'nde (env.nr. A 3266) yer alan İmparator Septimius Severus'un zırhlı heykeli;¹⁶ duruş pozunu, başın sert bir şekilde sola çevrilmiş olması, sağ bacağın taşıyıcı, sol bacağın serbest olması, zırhın göğüs kısmında antitetik duran iki grifon kabartması, onun yukarısında aegis'li Medusa başı, belindeki *cingulum*, tek sıra *pteryges* ve *pteryges* dilimleri üzerine çeşitli hayvan başlarının yerleştirilmiş olması, *pterygesin* merkezde yer alan ve üzerinde hayvan başı olan diliminin tam olarak deri bantların ortasındaki geniş dilimine denk gelmeyip biraz daha sağa kaçması, zırhın alt kenarının ortasında bir kartal kabartmasının varlığı, *pteryges'in* ortasının altına denk gelen deri bant üzerinde bir Herme kabartmasının yer alması ile birlikte sol omuza atılmış ve uçlarının bir bölümünün öne doğru sarkıtıldığı geri kalanının ise sol omuzdan arkaya atılarak dirsek hizasından öne alınıp sol kol üzerinden sarkıtılmış olan *paludamentumu* ve yukarı kaldırarak yana doğru açmış olduğu sağ elinde yere ucunu dayadığı bir asayı taşıyor olmasıyla Akmonia eseri ile ortak özelliklere sahiptir.

Dolayısıyla Perge örneği ile stil ve işçilik özelliklerinin yanı sıra aynı tipolojiye de sahip olan Akmonia eseri İmparator Septimius Severus'u betimlemiş olmalıdır.

¹⁵ Sol elinde kılıç tutan ve sağ elinde asa taşıyan zırhlı imparator heykelleri için bkz. Wegner, 1939: 127, Taf. 5; Vermeule, 1959: Nr. 257, Fig. 60, Pl. XX; Nr. 258, Fig. 61, Pl. XX; Nr. 269, Fig. 63, Pl. XXI.

¹⁶ İnan-Rosenbaum, 1979: 114-116, Taf. 38,4, Nr. 64.

İmparator yontularının amacı, imparatoru onurlandırma ve şerefendirme maksadı dışında, yapılış biçimi ve görünümüne göre de daha değişik ifadelerle dile getiriliyordu. Her yontu, yapılış biçimi ve yerleştirildiği yere göre halka bazı politik mesajlar vermek için dikilmekteydi. Zırhlı bir imparator yontusu; imparatorun büyük bir asker olduğunu, vatanın, milletin koruyucusu görevini yürüttüğünü, ordunun sevk ve idaresini en iyi şekilde yerine getirdiğini vurgulamaktadır¹⁷.

Değerlendirme ve Sonuç

Akmonia antik kentinde düzenli bir kazı ve araştırma yapılmadığı için kent hakkındaki bilgimiz oldukça azdır. Dolayısıyla kentin heykeltıraşlığına ait bilgimiz de yetersizdir. Çalışma kapsamında incelediğimiz eserlere bakacak olursak; 1 no.lu eser, orijinali Klasik döneme dayanan giyimli kadın torsosudur. 2 no.lu eser, orijinali Hellenistik döneme dayanan ve Akmonia antik kentindeki aristokrat bir ailenin üyesi olan bir kadının portre heykeli iken 3 no.lu eser, ise halka politik mesajlar vermek amacıyla yapılmış olan zırhlı imparator heykelidir. Eserler üzerinde olası bir atölye tespiti yapmak için elimizdeki bazı bulgulardan yola çıkabiliriz. Pisidia Antiocheiası'ndan Kornelia Antonia'nın heykeli¹⁸ ile aynı orjinale dayanan 2 no.lu eser; saç biçimi, yüz ifadesi ve gözbebeklerinin işlenişinde matkabın kullanılmasının yanı sıra giysi yüzeyinde matkap ile oluşturulan derin kanallı kıvrımların bulunması gibi ortak özellikler sebebiyle aynı atölyede üretilmiş olmalıdırlar. Bu iki portre heykelinin; duruş biçimleri, kol hareketleri ve giysileri dikkate alındığında aynı atölye bunları seri olarak üretmiş ve sipariş eden kişiye göre de başlarını şekillendirmiş olmalıdır. Atölye tespiti konusunda bu eserlerle aynı stil ve işçiliğe sahip olan bazı eserleri incelememiz bu konuda aydınlatıcı olacaktır. Şöyle ki; İnan-Rosenbaum, Kandilli'de (Bozhöyük yakınlarında) bulunmuş olan ve İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde yer alan Marcus Aurelius'un büstü¹⁹ ve Genç Faustina'nın

¹⁷ Özgan, 2013: 14.

¹⁸ İnan-Rosenbaum, 1966: 208-209, Nr. 287, Pls. CLXII, 1; CLXIII.

¹⁹ İnan-Rosenbaum, 1966: 76-77, Nr. 45, Pls. XXVIII, 1-2; XXIX, 1.

büstü²⁰ ile Pisidia Antiocheiası'nda bulunmuş olan iki portre²¹ ile Kornelia Antonia'nın heykeli arasındaki stil ve işçilik açısından benzerliklerden yola çıkarak bu iki Kandilli eserinin Pisidia Antiocheiası'ndaki bir atölyede üretilmiş olabileceğini ileri sürmüşlerdir²². Ancak kullanılan malzeme ve ekonomik koşullar açısından bakıldığında Kandilli'nin, Dokimeion'a coğrafi olarak Pisidia Antiocheiası'ndan çok daha yakın olması bu atölyenin Dokimeion atölyesi olması ihtimalini daha da kuvvetlendirmektedir. Kornelia Antonia heykelinin gösterdiği stil özellikleri ve bu özelliklerinin Pisidia Antiocheiası'nda bulunup da bu kentin yerel atölyesinde üretilen ikinci derecede eserlerin stilinden farklı oluşu ayrıca Pisidia Antiocheiası'nın yerel atölyesinde üretilen eserlerin yapıldığı malzemenin Dokimeion mermeri olmayışı bu eserlerin başka bir atölyede üretildiği fikrini ortaya çıkarmış bu atölyenin de Dokimeion atölyesi olması gerektiği düşüncesi ağırlık kazanmıştır²³. Bununla birlikte Dokimeion atölyesinde üretilen lahitlerle Pisidia Antiocheiası'nda bulunan ve Dokimeion mermerinden yapılan heykeltıraşlık eserleri arasında da stil ve işçilik açısından benzerlikler bulunmaktadır²⁴. Dolayısıyla 2 no.lu eserin de bu eserlerde olduğu gibi ince kristalli ve kaliteli Dokimeion mermerinden yapıldığı, stil ve işçilik bakımından da ortak olan özellikleri sebebiyle onlarla aynı atölyede yani Dokimeion²⁵ atölyesinde üretilmiş olması ihtimali yüksektir. Kaliteli işçiliğe sahip olan incelediğimiz eserler aynı zamanda Akmonia antik kentinin heykeltıraşlık aktivitesi ve kültürel zenginliği hakkında da bir fikir vermektedir. Akmonia antik kentinde ileride yapılacak olan kazı ve araştırmalar kentin heykeltıraşlığı hakkında şüphesiz daha fazla bilgiye sahip olmamıza olanak sağlayacaktır.

²⁰ İnan-Rosenbaum, 1966: 77, Nr. 46, Pls. XXVIII, 3-4; XXIX, 2.

²¹ İnan-Rosenbaum, 1966: Nr. 288-289, Pls. CLXIV, 1-2; CXLIV, 3-4.

²² İnan-Rosenbaum, 1966: 77.

²³ Karamut, 1991: 605.

²⁴ Karamut, 1991: 610.

²⁵ Perkins, 1951: 89-104; Röder, 1969-1970: 109-116; Röder, 1971, 253-312; Asgari, 1979: 452, 454; Hall-Waelkens, 1982: 151-155; Waelkens, 1982; Fant, 1986: 127-132; Fant, 1990: 111-118; Drew-Bear, 2008: 25.

KAYNAKÇA

- Asgari, N. (1979). "Anadolu'da Antik Mermer Ocakları", **VIII. Türk Tarih Kurumu Kongresi: 451-456**.
- Atalay, E. (1989). Weibliche Gewandstatuen des 2. Jahrhunderts n.Chr. aus ephesischen Werkstätten, Wien:ÖAW.
- Bieber, M. (1977). "Ancient Copie", **Contributions to the History of Greek and Roman Art**, New York.
- Comstock, M.B.-Vermeule, C.C. (1976). Sculpture in Stone. The Greek, Roman and Etruscan Collections of the Museum of Fine Arts Boston.
- Drew-Bear, T. (2008). "İscehisar (Dokimeion) ile Soa (Altıntaş) Roma Mermer Ocaklarının Yönetimi", **MERFES'08, 2. Uluslararası Dokimeion Mermer Heykel Sempozyumu 16-18.06.2008**. Afyonkarahisar: 25.
- Fant, J.C. (1986). "Three Seasons of Epigraphical Survey at the Roman Imperial Quarries at Docimeion (İscehisar) 1983-85", **IV. Araştırma Sonuçları Toplantısı: 127-132**.
- Fant, J.C. (1990). "New Sculptural and Architectural Finds from Docimium", **VII. Araştırma Sonuçları Toplantısı: 111-118**.
- Filges, A. (1997). Standbilder jugendlicher Göttinnen. Klasische und frühhellenistische Gewandstatuen mit Brustwulst und ihre kaiserzeitliche Rezeption. Köln.
- Günter, G. (1997). "Persephone", *LIMC VIII,1: 956-978; LIMC VIII,2: 640-653*.
- Hall, A.-Waelkens, M. (1982). "Two Dokimeion Sculptors in Iconium", **Anatolian Studies XXXII**, 151-155.
- Hanfmann, G.M.A.-Ramage, N.H. (1978). **Sculpture from Sardis: The Finds through 1975**, SardisRep 2, Massachusetts: Harvard U. Pres.
- İnan, J.-Rosenbaum, E. (1966). **Roman and Early Byzantine Portrait Sculpture in Asia Minor**, London.
- İnan, J. (1975). **Side'nin Roma Devri Heykeltıraşlığı**, Ankara.
- İnan, J.-Rosenbaum, E. (1979). Römische und frühbyzantinische Porträtplastik aus der Türkei: Neue Funde. Mainz am Rhein: von Zabern.
- İnan, J. (2000). **Perge'nin Roma Devri Heykeltıraşlığı**, İstanbul.
- Kabus-Preishshofen, R. (1975). "Statuettengruppe aus dem Demeterheiligtum bei Kyparissi auf Kos" *Antike Plastik 15: 31-63*.
- Karamut, İ. (1991). "Dokimeion Heykelleri", **Bellefen 55**, 605-611.
- Kruse, H.J. (1975). Römische Weibliche Gewandstatuen des Zweiten Jahrhunderts n.Chr. Göttingen.
- Magie, D. (1950). **Roman Rule in Asia Minor**, Vol.1, Princeton-New Jersey.
- Özgan, R. (2013). **Roma Portre Sanatı I**, İstanbul.
- Perkins, J.W. (1951). "Tripolitania and the Marble Trade", **Journal of Roman Studies**, Vol.41, Parts 1-2: 89-104.
- Röder, J. (1969-1970). "Bericht über Arbeiten in der Antiken Steinbrüchen von İscehisar (Dokimeion)" **Türk Arkeoloji Dergisi XVIII,1: 109-116**.
- Röder, J. (1971). "Marmor Phrygium. Die Antiken Marmorbrüche von İscehisar in Westanatolien", **Jahrbuch des Deutschen Archäologischen Instituts**, 86: 253-312.
- Schorndorfer, S. (1997). **Öffentliche Bauten Hadrianischer Zeit in Kleinasien**, Münster.
- Sevin, V. (2001). **Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası I**, Ankara.
- Smith, R.R.R. (2006). Roman Portrait Statuary from Aphrodisias. Aphrodisias II. Verlag Philipp von Zabern. Mainz am Rhein.
- Vermeule, C.C. (1959). "Hellenistic and Roman Cuirassed Statues", **Berytus XIII,1-82**.
- Vermeule, C.C. (1968). **Roman Imperial Art in Greece and Asia Minor**, Cambridge.
- Villard, L. (1997). "Tyche" **LIMC VIII, 1: 115-141; LIMC VIII, 2: 85-109**.
- Waelkens, M. (1982). Dokimeion. Die Werkstatt der Repräsentativen Kleinasiatischen Sarkophage. Chronologie und Typologie ihrer Production. AF 11, Berlin.
- Wegner, M. (1939). Die Herrscherbildnisse in Antoninischer Zeit. Berlin.
- Wegner, M. (1956). Hadrian, Plotina, Marciana, Matidia, Sabina. Berlin.

Res. 1 a

Res. 1 b

Res. 1 c

Res. 2 a

Res. 2 b

Res. 2 c

Res. 2 d

Res. 3 a

Res. 3 b

Res. 3 c